

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

VY_12_INOVACE_B_PD_2.SADA_33

Název klíčové aktivity: I/2 Inovace a zkvalitnění výuky směřující k rozvoji čtenářské a informační gramotnosti

Označení v TK: EU-I/2B-PD-2.sada-č.33

Autor: Mgr. Petr Drkal

Datum vytvoření: květen 2013

Název DUM: I. světová válka

Vzdělávací oblast: Člověk a společnost

Vyučovací předmět: Dějepis

Ročník: 8.

Druh učebního materiálu: prezentace

Klíčová slova: I. světová válka, zákopová válka, Dohoda, Centrální mocnosti, západní fronta, východní fronta, jižní fronta

Anotace: Žáci v této hodině pracují pod vedením učitele, který má k prezentaci výklad nového učiva. Seznamují se situací v Evropě na přelomu 19. a 20. století, příčinami, průběhem a důsledky I. světové války. Ve stručném přehledu jsou uvedeny události válečných let na všech hlavních bojištích a situace v zázemí. Na konci prezentace odpoví na kontrolní otázky.

I. světová válka

- Do konce 19. století evropské velmoci (**Velká Británie, Německo, Francie, Rakousko – Uhersko a Rusko**)řešily vzájemné spory bez vojenských konfliktů, situace se zhoršila na přelomu století
- Důvody nepřátelství:
- **Francie a Německo** = prusko – francouzská válka (1870)
- **Rakousko – Uhersko a Rusko** = situace na Balkáně
- **Velká Británie a Německo** = budování německého válečného loďstva
- Vznikly vojenské bloky:
- r. 1879 spojení **Německa a Rakousko – Uherska**
Dvojspolek a připojením **Itálie** r. 1882 **Trojspolek**
- **Francie a Rusko** uzavřely smlouvu r. 1893, r. 1904 byla podepsána tzv. **srdečná dohoda** mezi Francií a **Velkou Británií** a r. 1907 mezi V. Británií a Ruskem, vznikla **Dohoda**

- V letech 1911 – 1913 zasáhly válečné konflikty **Balkán a východní Středomoří**
- Italové se střetli s Turky r. 1911 a osadili Tripolsko a Kyrenaiku (Libye)
- **Balkánské státy** (Bulharsko, Srbsko, Řecko a Černá Hora) využily těžkou situaci **Osmanské říše** a společně ji porazily v **první balkánské válce** (1912 – 1913), Turecko bylo **vytlačeno z Evropy**, kromě území kolem Istanbulu
- Spor o získaná území vedl k **druhé balkánské válce** (1913), Řecko, Srbsko, Rumunsko a Turecko porazilo Bulharsko

Státy po balkánských válkách

Arcivévoda Ferdinand s chotí Žofií opouštějí sarajevskou radnici

- R. 1914 se v **Bosně a Hercegovině** (od r. 1878 protektorát, 1908 anexe R-U) konaly vojenské manévry rakousko-uherské armády
- Obyvatelstvo s okupací země nesouhlasilo, odpor proti R-U podporovalo Srbsko
- Na inspekční návštěvu do Sarajeva přijel následník trůnu arcivévoda **František Ferdinand d'Este**
- **28. června 1914** na něj srbský nacionalista Gavrilo Princip spáchal **atentát**, který se stal **záminkou k zahájení války** •

Manifest Františka Josefa I. z roku 1914 (Mým národům!)

- Po jednáních s Německem předalo Rakousko – Uhersko Srbsku ultimátum a přes vstřícné jednání mu vyhlásilo 28. července 1914 válku
- Rusko začalo mobilizovat na pomoc Srbsku, 1. srpna vyhlásilo Německo Rusku válku, 2. srpna Němci obsadili Lucembursko, 3. srpna vyhlásili válku Francii a 4. vtrhli do neutrální Belgie, Velká Británie vyhlásila Německu válku, 6. srpna vyhlásilo Rusku válku Rakousko – Uhersko
- Do války na straně Dohody vstoupilo Japonsko (srpen 1914) a k Centrálním mocnostem se přidala Osmanská říše (říjen 1914) = válka se stala světovou

Ruský plakát znázorňující Dohodu

„Spojené síly vedou k cíli.“ - dobová pohlednice ukazující vládce všech čtyřech států Ústředních mocností

BRITONS

JOIN YOUR COUNTRY'S ARMY!
GOD SAVE THE KING

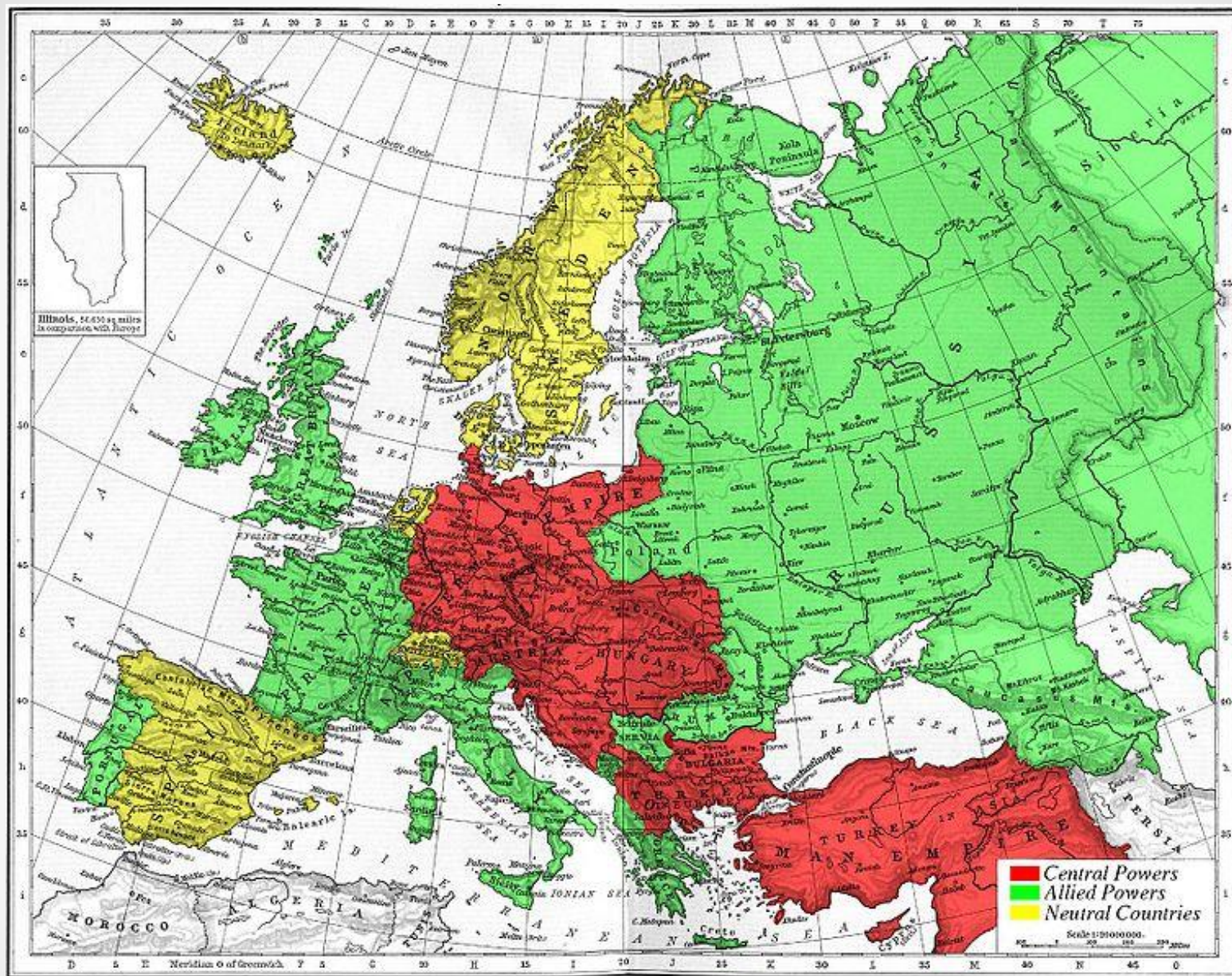
Reproduced by permission of LONDON OPINION

*Britský plakát vyzývající
dobrovolníky*

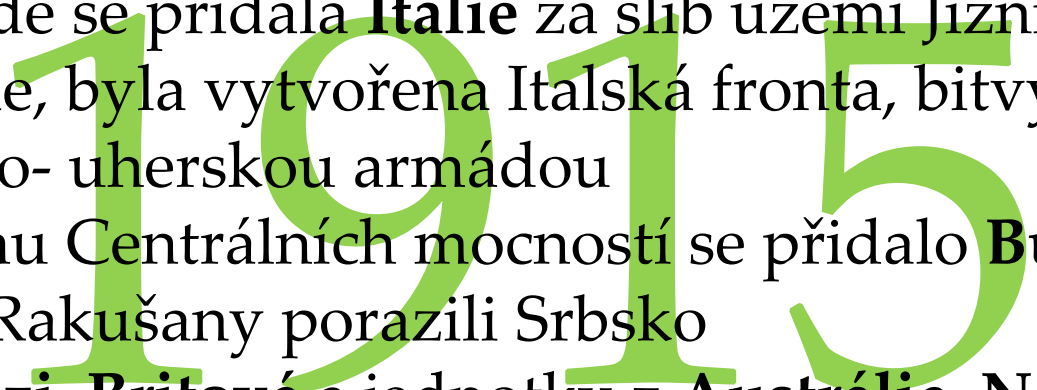
- Muži ze všech vrstev nadšeně rukovali do armád, dávali najevo své vlastenectví a očekávali brzké vítězství „*než dozrají švestky*“
- Boje v Evropě probíhaly na jižní, východní a západní frontě
- Na jižní frontě se střetla rakousko – uherská a srbská armáda
- Na východní frontě bojovala německá a rakousko – uherská armáda proti ruské
- Západní fronta byla pro výsledek války rozhodující, zde stálo Německo proti Francii a Británii
- Ve světě se válčilo v Oceánii, Atlantském a Indickém oceánu, Africe, na Blízkém východě

1914

- Po počátečních úspěších rakousko-uherské armády, Srbové zastavili její postup a vytlačili ji ze svého území
- Pokus Německa o realizaci **Schlieffenova plánu** (blitzkrieg) na rychlou porážku Francie nevyšel a byl zastaven v **bitvě na Marně**
- Válka se změnila v **zákopovou** s obrovskými ztrátami na životech
- Na východě Rusové postupovali proti rakousko-uherské armádě v **Haliči** až ke Krakovu
- Z Východního Pruska byli Rusové vytlačeni armádou **Paula von Hindenburga**, bitvy u **Tannenbergu** a **Mazurských jezer**
- Postupně se boje v pečlivě vybudovaných zákopech přenesly i na ostatní bojiště, žádná ze stran nebyla schopna strhnout vítězství na svou stranu
- Zákopy byly chráněny systémem **minových polí** a **zátarasů z ostnatého drátu**, útoky byly odráženy palbou z **kulometů** a děl

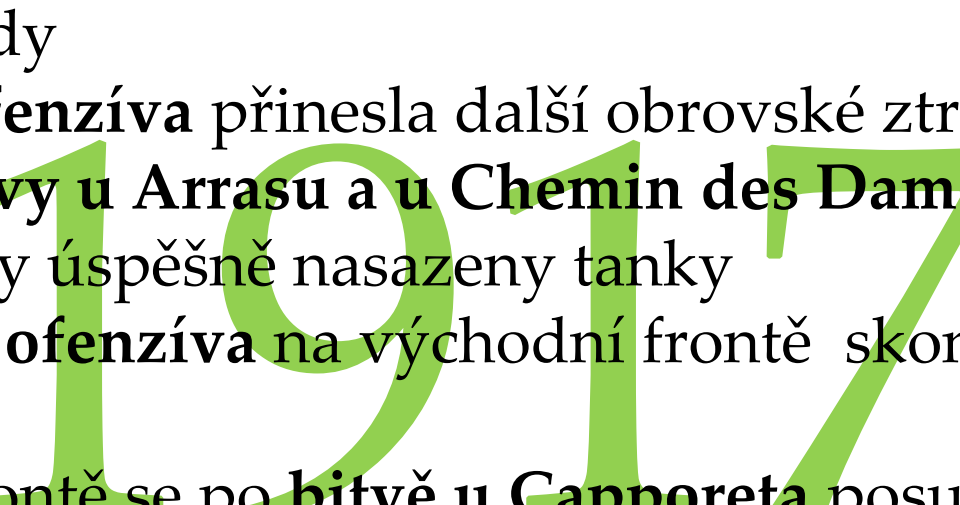
Válčící strany

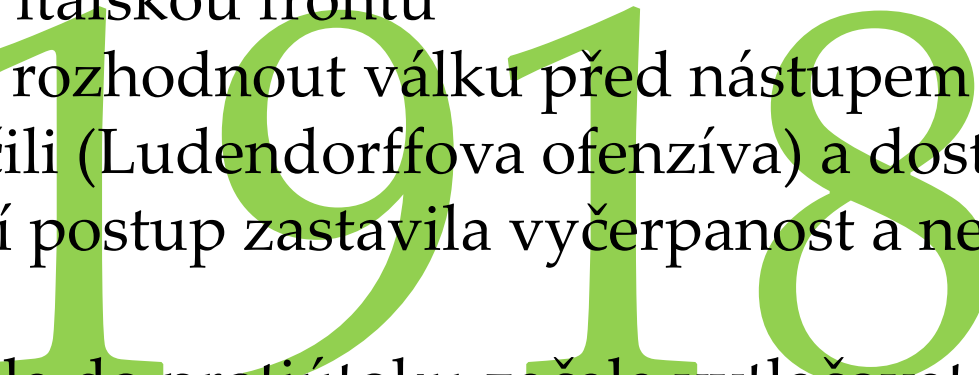
-
- Na západní frontě nedošlo k průlomu linií, Němci použili proti Francouzům **u Yper** plyn chlor – **yperit**
 - Němcům a Rakušanům se podařilo dobýt západní Ukrajinu, Bukovinu, část Běloruska a Litvu
 - K Dohodě se přidala **Itálie** za slib území Jižních Tyrol a Dalmácie, byla vytvořena Italská fronta, bitvy na Soči s rakousko-uherskou armádou
 - Na stranu Centrálních mocností se přidalo **Bulharsko** a spolu s Rakušany porazili Srbsko
 - **Francouzi, Britové** a jednotky z **Austrálie, Nového Zélandu a Indie** zaútočily na tureckou armádu na moři i souši, pokus o ovládnutí **úžiny Dardanely** skončil neúspěšně v **bitvě u Gallipoli**

• *Britské zákopy v červenci 1916 během Bitvy na Sommě* •

- # 1916
- Na západní frontě byly vybojovány dvě obrovské **bitvy u Verdunu** „verdunský mlýnek na maso“ a **na Sommě** (použity tanky), přes obrovské ztráty (přes 1,75 mil. mrtvých) výsledek nepřinesly
 - Na východní frontě proběhla **Brusilovova ofenziva**, Rusové obsadili Halič a Bukovinu, do války vstoupilo Rumunsko, ale bylo poraženo Němci, Rakušany a Bulhary
 - V Itálii pokračovaly boje **na Soči** a **v Alpách**
 - Německé a britské loďstvo se střetlo v **bitvě u Jutska**
 - Začaly se projevovat ekonomické a sociální problémy, civilní obyvatelstvo bylo nespokojené se situací = hrozily nepokoje

-
- Největší krizí procházelo Rusko, ztráty na životech a nedostatek potravin vedl k revoluci, během které byl v **únoru svržen car** a vytvořena **Prozatímní vláda**
 - Německo zahájilo **neomezenou ponorkovou válku** a navrhlo Mexiku spojení proti USA = **USA vstoupily do války** na straně Dohody
 - **Nivellova ofenzíva** přinesla další obrovské ztráty na životech, **bitvy u Arrasu a u Chemin des Dames**, v **bitvě u Cambrai** byly úspěšně nasazeny tanky
 - **Kerenského ofenzíva** na východní frontě skončila neúspěchem
 - Na italské frontě se po **bitvě u Capporeta** posunula německá a rakouská vojska k **řece Piavě**
 - Turci ztratili **Bagdád a Palestinu** (Lawrence z Arábie)
 - V **říjnu** (7. listopadu) vypukla v Petrohradu **bolševická revoluce**, bolševici zahájili mírová jednání s Centrálními mocnostmi

-
- Po útoku centrálních mocností, přijala v březnu **bolševická delegace** podmínky **Brest-Litevského míru** a uzavřela mír, Rusko ztratilo Pobaltí, Polsko, Ukrajinu, Finsko, část Běloruska
 - Uvolněná německá a rakouská vojska mohla být přesunuta na západní a italskou frontu
 - Němci chtěli rozhodnout válku před nástupem amerických vojsk, zaútočili (Ludendorffova ofenzíva) a dostali se až k **Marně**, další postup zastavila vyčerpanost a nedostatek materiálu
 - Dohoda přešla do protiútoků začala vytlačovat Němce z dobytých území
 - V září Bulharsko a v říjnu Turecko požádaly o příměří
 - po porážce Itálii podepsalo 3. listopadu příměří Rakousko-Uhersko
 - Německo podepsalo příměří v železničním vagónu v Compiègne **11. listopadu = válka skončila**

Důsledky války:

- Počet mrtvých je odhadován na **10 milionů**, raněných a mrzačených dvakrát tolik, obrovské **majetkové škody** (zničená města a vesnice)
- Byly nasazeny nové typy zbraní = **kulomety, minomety, moderní dělostřelectvo, letadla, tanky, ponorky, bojové plyny**
- Hospodářství válčících zemí bylo podrobena potřebám válečné výroby = **řízené hospodářství a přidělový systém**, vedly k předražování a černému trhu, **ženy byly nuceny nahradit bojující muže**
- Rozhodující vliv měla hospodářská vyspělost a zdroje s kolonií
- Vypukaly demonstrace a stávky proti válce, hladu a chudobě
- Šířily se myšlenky Říjnové revoluce

Otázky a úkoly:

- 1. Vyjmenujte vojenské bloky a jejich členy.**
- 2. Jaké byly příčiny nepřátelství mezi velmocemi?**
- 3. Proč byla nejvýbušnější situace v Evropě na Balkáně?**
- 4. Popište příčinu vypuknutí I. světové války.**
- 5. Jakým způsobem se stala válka světovou?**
- 6. Proč se z války pohyblivé změnila v zákopovou?**
- 7. Vyjmenujte nejdůležitější události válečných let.**
- 8. Které události měly zásadní význam pro zvrat ve válce?**
- 9. Jaké měla I. světová válka důsledky?**

Literatura:

KOLEKTIV AUTORŮ. *Dějepis 8 pro ZŠ a VG UČ*. Plzeň: Fraus, 2009. ISBN 978-80-7238-558-4

Obrázky:

Mapa Balkánu. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-06-02]. Dostupné z:

http://en.wikipedia.org/wiki/File:Balkans_at_1913.jpg

František Ferdinand d'Este. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-06-02]. Dostupné z:

http://cs.wikipedia.org/wiki/Atent%C3%A1t_na_Franti%C5%A1ka_Ferdinanda_d%27Este

Mým národům. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-06-02]. Dostupné z:

http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:M%C3%BDm_n%C3%A1rod%C5%AFm.jpg

Plakát. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-06-02]. Dostupné z:

<http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Kitchener-Britons.jpg?uselang=cs>

Trojdhoda. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-06-02]. Dostupné z:

http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Triple_Entente.jpg

Centrální mocnosti. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-06-02]. Dostupné z:

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Vierbund05h.jpg>

Mapa válčících stran. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-06-02]. Dostupné z:

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Map_1914_WWI_Alliances.jpg?uselang=cs

Zákopy na Sommě. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-06-02]. Dostupné z:

http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Cheshire_Regiment_trench_Somme_1916.jpg